

Socialismen och den engelska författningen

En bakgrund till den aktuella debatten

● Efter 1931 års kris har taktikfrågan livligt diskuterats inom det engelska arbetarpartiet. Det är obestridligt, att radikala tendenser gjort sig mera gällande än tidigare. En socialistisk regering å la MacDonald 1924 och 1929, då man styrde med liberalernas goda minne och icke gjorde något försök att verkliga partiets socialiseringsprogram, har tämligen allmänt förklarats vara meningslös; om partiet ånyo griper regeringsmakten skall det åtminstone försöka att genomföra vissa rent socialistiska krav. Detta fastslogs vid partikongressen i Leicester 1932, och på denna punkt torde man i princip vara tämligen enig, även om meningsbrytningar framträtt rörande socialiseringsprincipens utformning. I nära samband härmed står frågan om en socialistisk regering kan arbeta utan att den konstitutionella ramen förändras. Socialist League som företräder partiets vänstra flygel och som ledes av marxistiskt och leninistiskt påverkade intellektuella har hävdad behovet av en konstitutionell nygestaltning, under det att partiets majoritet ställde sig tveksam eller avvisande.

● Utgångspunkterna för den författningpolitiska diskussionen ha konkret angivits av statsvetenskapsmannen *Harold Laski* i *Democracy in crisis* (1933). Laski finner det tivelaktigt om en socialisering i England kan genomföras med fredliga medel. Bakom den nuvarande regimen stå sociala maktfaktorer av första ordningen: storfinansen, affärsvärlden, kyrkan, byråkratien och armén. I avgörande ögonblick kunna de väntas finna stöd hos de konstitutionella institutionerna vid sidan av underhuset. Monarken kan tänkas vilja utöva rättigheter som han sedan länge icke begagnat; han kan framtvunga regeringsskifte och vägra parlamentsupplösning och överhuvud i ett kritiskt ögonblick bli en samlingspunkt i reaktionen mot socialismen. Överhuset kan väntas systematiskt motsätta sig socialistiska lagförslag och därigenom hindra deras genomförande under minst två år. Domstolarna skola med all säkerhet tolka lagarna i konservativ anda. En socialistisk underhusmajoritet kommer under dessa förhållanden i en prekär situation. I sista hand kunna de grupper som känna sig hotade av socialiseringskravet under relativt god konstitutionell betäckning etablera ett slags antisocialistisk diktatur; under alla förhållanden kunna de på varje punkt försvåra och fördröja realiserandet av de socialistiska förslagen.

● Dessa synpunkter ligga bakom de riktlinjer till en socialistisk författningsreform som utformats inom Socialist League och som utförligt motiverades i det förra året utgivna arbetet *Problems of a socialist government*. En på majoritet i underhuset stödd socialistisk regering borde omedelbart framlägga förslag till en fullmaktslag som gäve regeringen utomordentliga befogenheter, i huvudsak rättighet att genomföra det socialistiska programmet. Ett nej från överhusets sida skulle besvaras genom massutnämning av socialistiska pärer för att bryta husets motstånd; eventuellt skulle nyval till underhuset anordnas för att bekräfta regeringens folkliga mandat. I varje fall borde överhuset avskaffas eller helt berövas sin delaktighet i lagstiftningsmakten. Lagstiftningen skulle utformas på sådant sätt att domstolarna icke kunde hindra socialiseringsprogrammets genomförande. Monarkiens avskaffande kräves icke direkt, men det antydes att ett motstånd från monarkens sida måste leda till att denna fråga togs under omprövning.

● I flera av de uppsatser som ingå i arbetet skymtar tanken att

den socialistiska regeringen borde behålla makten så länge att det socialistiska systemet kunde helt genomföras; först då kapitalismen vore krossad och en valseger för socialismens motståndare på så sätt otänkbar borde man på nytt — fränsett möjligheten av ett val strax efter regeringstillträdet för att bryta överhusets motstånd — vädja till folket. Sälunda skriver förenings ordförande *Cripps*: »Såvida icke under de första fem åren så stora reformer genomförts att kapitalismen berövats sin makt är det osannolikt att ett socialistiskt parti skulle kunna bevara sin härskande ställning utan att vidtaga någon exceptionell åtgärd, såsom att förlänga parlamentets liv för en ny legislaturperiod utan anordnande av nyval. En sådan åtgärds möjlighet blir helt beroende av stämningen i landet...» Och enligt en annan författare (*Wise*) »måste det göras alldeles omöjligt för någon följande regering... att återställa det kapitalistiska systemet. Vi måste göra en sådan omelett, att det är omöjligt för äggen att komma tillbaka i sina skal.»

● Socialist League har anklagats för att vilja sikta mot diktaturen. Själva tanken att genomföra en så fullständig omläggning av det ekonomiska systemet, att en återgång till gamla förhållanden bleve otänkbar, har förklarats strida mot den kontinuitetsprincip som uppbär demokratien. *Cripps* anklagar sina motståndare för att föra följande resonemang mot arbetarpartiet: »Om Ni säga, att Ni skola ändra vårt parlamentariska system, skola vi tala om för väljarna att ni syfta till diktatur; detta kommer att skrämja dem och ni förlora deras röster; om ni däremot gå med på att avstå från alla planer på att anpassa parlamentet efter edra behov... veta vi att ni inte ha några möjligheter att besegra vår ekonomiska makt.» (*The political quarterly.*)

Helt nyligen har Socialist League utgivit en ny samling artiklar rörande övergången från ett kapitalistiskt till ett socialistiskt system (*Problems of the socialist transition* 1934). Författarna till dessa artiklar, bland annat *Cripps* och *Cole*, ta icke avstånd från de i *Problems of a socialist government* gjorda uttalandena, men i det hela har det nya arbetet en mera moderat prägel än det föregående. Frågan om författningsreform framföres icke med samma energi, gång på gång uttalas förhoppningar om socialismens genomförande med icke revolutionära medel; det ständiga framhållandet av arbetarpartiets enhet synes visa, att man icke alltför starkt vill driva sina sårmeningar.

● Att Socialist League icke står i starkare motsatsförhållande till arbetarpartiets majoritet framgick vid den nyss hållna partikongressen i Southport. Föreningens representanter framlade i regel icke speciella förslag utan nöjde sig med kompromisser. Sälunda beslöts att man borde arbeta för avskaffandet av överhusets lagstiftningskraft och att en reform på denna punkt borde genomföras under nästa arbetarregering. Kronans ställning beröres icke i de antagna revolutionsförslagen; allmän lagstiftning genom regeringsförordningar förordas ej. Då *Cripps* föreslog socialisering av vissa företag utan full kompensation till ägarna avslogs detta förslag med överväldigande majoritet i kongressen. *Cripps* som invaldes i partistyrelsen förklarade sig i huvudsak vara nöjd med de vunna resultaten, och *Daily Herald* har kunnat konstatera partiets obrutna enighet. En rad taktikfrågor ställdes på framtiden; en anfallande armés general, yttrade *Laski*, blottar icke detaljerna i sina taktiska planer för motståndaren.